

OGÓLNY OPIS ISTOTY INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH ORAZ RYZYKA ZWIĄZANEGO Z INWESTOWANIEM W INSTRUMENTY FINANSOWE

I. RYZYKO INWESTYCYJNE

Główne ryzyka związane z inwestowaniem w instrumenty finansowe to ryzyko niekorzystnych zmian cen (spadek wartości inwestycji) połączone z ryzykiem płynności obrotu (brak możliwości zamknięcia pozycji/zakończenia inwestycji przy/bez ponoszenia strat).

Ryzyko inwestycyjne wzrasta w przypadku inwestowania z wykorzystaniem dźwigni finansowej.

Zmienność cen to statystyczna miara ryzyka instrumentu, obliczana jako wielkość odchyłeń kursów instrumentów do wartości średniej w danym okresie czasu. Duża zmienność oznacza duże wahania kursu instrumentu w danym okresie, co pociąga za sobą duże zmiany wartości instrumentu (wartości inwestycji). Głównym czynnikiem determinującym zmienność instrumentu jest płynność obrotu - niższa płynność oznacza wyższą zmienność cen i wyższe ryzyko. Dźwignia finansowa to stosunek wartości aktywów inwestora do jego kapitałów własnych, występuje gdy wartość środków własnych przeznaczonych na nabycie danych aktywów jest niższa od wartości nabywanych aktywów. Dźwignia finansowa może występować jako cecha instrumentu finansowego wbudowana w jego konstrukcję (derywaty) lub powstawać w następstwie finansowania inwestycji środkami pochodzącymi z kredytu, lub dokonywania transakcji z odroczonej terminem pełnej płatności.

Ryzyko inwestycyjne wzrasta w przypadku realizowania przez Klienta transakcji z wykorzystaniem funkcji umożliwiających handel zautomatyzowany w związku z ryzykiem:

- 1) Błędnego zaprogramowania systemu służącego do automatycznego zawierania transakcji, co może spowodować poniesienie dużych strat;
- 2) Generowania przez system do handlu zautomatyzowanego większej liczby transakcji niż gdyby Klient samodzielnie zawierał transakcje, co może podwyższyć koszty związane z realizacją tych transakcji, a także zablokować możliwość składania zleceń przy użyciu funkcji umożliwiających handel zautomatyzowany;
- 3) Niepoprawnego działania systemu do handlu zautomatyzowanego, w szczególności w przypadku niestandardowych warunków rynkowych, co może spowodować, że oczekiwany wynik będzie się różnił od wyniku otrzymanego;
- 4) Możliwości samodzielnego wygenerowania zlecenia kupna/sprzedaży przez system do handlu zautomatyzowanego bez dodatkowego informowania o tym właściciela rachunku i bez jego zgody na realizację danej transakcji,
- 5) Niewykonania lub wykonania z opóźnieniem, niewygenerowania lub błędnego wygenerowania zleceń i/lub transakcji bez wiedzy i zgody właściciela rachunku, w szczególności w przypadku awarii łączy, systemu do handlu zautomatyzowanego lub komputera Klienta,
- 6) Poniesienia dużej straty w przypadku zmiany warunków rynkowych, co wynika z tego że funkcje umożliwiające handel zautomatyzowany mogą nie dostosowywać się do zmiany warunków rynkowych i mogą nie reagować na nietypowe zdarzenia.
- 7) Podjęcia niekorzystnych decyzji inwestycyjnych, które będą skutkiem zmęczenia fizycznego lub psychicznego lub rosnących oczekiwań inwestora w przypadku systemów do handlu zautomatyzowanego, w których niezbędny jest udział inwestora.

II. INFORMACJE O INSTRUMENTACH FINANSOWYCH

Przedstawione opisy instrumentów finansowych przygotowane są dla klientów detalicznych. Klienci detaliczni podlegają najszerzej ochronie, która polega m.in. na przekazywaniu informacji o instrumentach finansowych i usługach maklerskich, a zwłaszcza o związanych z nimi ryzyku. Niezależnie od faktu, iż klienci profesjonalni i uprawnieni kontrahenci podlegają mniejszej ochronie niż Klienci detaliczni (ponieważ zakłada się, iż posiadają wystarczającą wiedzę i doświadczenie w zakresie inwestycji), poniższe opisy przeznaczone są także dla tych grup klientów.

1. Obligacje

Obligacja jest papierem wartościowym emitowanym w serii, w którym emitent stwierdza, że jest dłużnikiem właściciela obligacji (obligatariusza) i zobowiązuje się wobec niego do spełnienia określonego świadczenia. Przez papiery wartościowe emitowane w serii rozumie się papiery wartościowe reprezentujące prawa majątkowe podzielone na określoną liczbę równych jednostek. Świadczenie może mieć charakter pieniężny lub niepieniężny. W przypadku obligacji występuje kilka rodzajów cen. Cena nominalna to wartość, od jakiej naliczane są należne odsetki i równocześnie jest to cena po jakiej emitent wykupi obligacje po upływie czasu ich zapadalności. Cena emisyjna to cena, po jakiej kupuje się obligacje bezpośrednio od emitenta. W zależności od tego, jak emitent ocenia szanse powodzenia emisji, może być ona niższa lub wyższa od ceny nominalnej. Gdy emisja zostanie zakończona, obligacje mogą być przedmiotem obrotu na rynku zorganizowanym, np. na giełdzie. Wówczas ich cenę ustala już nie emitent, ale relacja między popytem i podażą, czyli po prostu rynek. Mamy wówczas do czynienia z ceną rynkową. Jednak wbrew pozorom, nie jest to cena, którą płaci się w momencie kupna obligacji na giełdzie. Rzeczywista kwota po jakiej dokonuje się transakcji musi być powiększona o już narosłe odsetki. Mówi się wówczas o cenie rozliczeniowej.

Wśród obligacji wyróżnia się następujące podstawowe typy obligacji:

1) Obligacje emitowane przez Skarb Państwa

Charakterystyka

Obligacje Skarbu Państwa – obligacje emitowane przez Skarb Państwa.

Podstawowe parametry charakteryzujące obligacje:

Wartość nominalna, cena emisyjna, zasady naliczania odsetek, termin wykupu, terminy płatności odsetek.

Czynniki ryzyka

DOM MAKLESKI
BANKU OCHRONY ŚRODOWISKA S.A.

- a) Ryzyko kredytowe (wyplacalności emitenta)-ryzyko nie dotrzymania przez emitenta warunków emisji obligacji, nie wypłacenia w terminie należnych odsetek lub nie spłacenia kapitału.
- b) Ryzyko stopy procentowej-wrażliwość ceny obligacji na zmiany stóp procentowych. Wzrosty stóp procentowych powoduje spadek cen obligacji o stałym oprocentowaniu i obligacji dyskontowych.
- c) Ryzyko płynności – ograniczona możliwość sprzedaży obligacji na rynku bez utraty wartości (negatywnego wpływu na cenę).

Obligacje Skarbu Państwa są uznawane za papiery obciążone najniższym ryzykiem inwestycyjnym. Zakłada się, że ryzyko niewypłacalności emitenta to jest Skarbu Państwa jest niewielkie. W przypadku obligacji Skarbu Państwa, w normalnych warunkach rynkowych, główne ryzyka wpływające na wartość inwestycji to ryzyko stopy procentowej oraz ryzyko płynności.

Dźwignia finansowa

Tyko w przypadku nabywania obligacji z wykorzystaniem środków z kredytu, występuje podwyższone ryzyko związane z mechanizmem dźwigni finansowej. W takiej sytuacji strata może przekroczyć zainwestowane środki własne. Ponadto powstają zobowiązania finansowe z tytułu kredytu (odsetki, kapitał).

Zmienność cen instrumentu

Obligacje Skarbu Państwa, w normalnych warunkach rynkowych, charakteryzuje duża płynność i niewielka zmienność notowań.

Funkcjonowanie i wynik instrumentu w różnych warunkach rynkowych, w tym w warunkach pozytywnych i negatywnych

Główny wpływ na ryzyko inwestycyjne dotyczące obligacji Skarbu Państwa dotyczy zmiany stóp procentowych. W przypadku obligacji o stałym oprocentowaniu i obligacji dyskontowych wzrost stóp procentowych prowadzi do spadku ceny obligacji, natomiast spadek stóp procentowych powoduje wzrost ceny obligacji. W przypadku obligacji o zmiennym oprocentowaniu spadek stóp procentowych powoduje niższe wpływy z odsetek, natomiast wzrost stóp procentowych przekłada się na wyższe wpływy z tytułu oprocentowania obligacji.

Wariant pozytywny – w przypadku przetrzymania obligacji do momentu wykupu, emitent spłaca wszystkie należne odsetki wraz z kapitałem, w związku z czym stopa zwrotu inwestora jest równa stopie zwrotu do wykupu. W przypadku inwestycji krótszej niż okres do wykupu, zdarzeniami zwiększającymi stopę zwrotu osiąganą przez inwestora posiadającego obligacje jest spadek stóp procentowych lub też przedwczesne wykupienie obligacji przez emitenta z premią dla inwestora.

Wariant negatywny – w przypadku niewypłacalności emitenta istnieje możliwość nie dotrzymania przez niego warunków emisji obligacji, a tym samym nie wypłacenia inwestorowi należnych odsetek lub nie spłacenia kapitału, w związku z czym istnieje możliwość straty całości zainwestowanego kapitału. Jest to tzw. ryzyko kredytowe.

Stopa zwrotu osiągnięta z inwestycji w obligacje związana jest przede wszystkim z ryzykiem stopy procentowej – wrażliwością ceny obligacji na zmiany stóp procentowych.

Informacje o przeszkodach lub ograniczeniach dotyczących zamknięcia transakcji na instrumencie

Ograniczenie możliwości wcześniejszego zamknięcia transakcji może nastąpić w przypadku braku płynności rynku dla danej obligacji (brak aktywności transakcyjnej dla danego instrumentu), w szczególności w przypadku obligacji nie będących przedmiotem obrotu na rynku zorganizowanym.

2) Obligacje innych emitentów niż Skarb Państwa

Charakterystyka

Obligacje komunalne - mogą być emitowane przez gminy, powiaty, województwa, a także związki tych jednostek oraz miasto stołeczne Warszawa.

Obligacje komercyjne - to obligacje emitowane przez podmioty prowadzące działalność gospodarczą, posiadające osobowość prawną, a także spółki komandytowo-akcyjne.

Podstawowe parametry charakteryzujące obligację

Wartość nominalna, cena emisyjna, zasady naliczania odsetek, termin wykupu.

Czynniki ryzyka

- a) Ryzyko kredytowe emitenta - ryzyko nie dotrzymania przez emitenta warunków umowy, ryzyko nie zapłacenia odsetek lub nie spłacenia kapitału w określonym terminie.
- b) Ryzyko stopy procentowej - wrażliwość ceny obligacji na zmiany stóp procentowych. Wzrost stóp procentowych powoduje spadek cen obligacji o stałym oprocentowaniu i obligacji dyskontowych.
- c) Ryzyko płynności – możliwość sprzedaży obligacji na rynku bez utraty wartości (negatywnego wpływu na cenę).
- d) Ryzyko walutowe – w przypadku inwestycji w obcej walucie możliwość poniesienia strat finansowych na skutek fluktuacji kursów walutowych.

W przypadku innych emitentów niż Skarb Państwa ryzyko kredytowe jest głównym czynnikiem ryzyka inwestycyjnego.

W przypadku obligacji niezabezpieczonych lub podporządkowanych wyemitowanych przez banki lub firmy inwestycje przeprowadzające na własny rachunek transakcje instrumentami finansowymi o terminie zapadalności dłuższym niż 7 dni występuje ryzyko związane z możliwością objęcia takich instrumentów finansowych procesem umorzenia lub konwersji w ramach przymusowej restrukturyzacji emitenta.

W przypadku objęcia obligacji podporządkowanych lub niezabezpieczonych procesem przymusowej restrukturyzacji:

- kwota pozostająca emitentowi do spłaty może być zredukowana do zera w wyniku realizacji konwersji na akcje i ich umorzenia w celu absorpcji strat emitenta,
- realizacja przeniesienia aktywów emitenta obligacji do instytucji pomostowej lub sprzedaż części jego działalności może zmniejszyć jego zdolność do spłaty zobowiązań wobec obligatariuszy,
- termin zapadalności takich obligacji oraz ich stopa procentowa mogą się zmienić, a spłaty bez zgody obligatariuszy mogą być zawieszane przez pewien czas.

W przypadku gdyby obligatariusze zostali poszkodowani w wyniku przeprowadzenia przymusowej restrukturyzacji ich emitenta w porównaniu do hipotetycznej sytuacji przeprowadzenia w stosunku do niego postępowania upadłościowego - obligatariusze mają prawo do odszkodowania.

Dźwignia finansowa

W przypadku nabywania obligacji z wykorzystaniem środków z kredytu, występuje podwyższone ryzyko związane z mechanizmem dźwigni finansowej. W takiej sytuacji strata może przekroczyć zainwestowane środki własne. Ponadto powstają zobowiązania finansowe z tytułu kredytu (odsetki, kapitał).

Zmienność cen instrumentu

Obligacje innych podmiotów niż Skarb Państwa z uwagi na z reguły ograniczoną płynność charakteryzuje znaczna zmienność notowań.

Funkcjonowanie i wynik instrumentu w różnych warunkach rynkowych, w tym w warunkach pozytywnych i negatywnych

Główny wpływ na ryzyko inwestycyjne dotyczące obligacji wyemitowanych przez podmioty inne niż Skarb Państwa dotyczy zmiany stóp procentowych (analogicznie jak w przypadku obligacji Skarbu Państwa) oraz ryzyko kredytowe emitenta. Istotny wpływ na kondycję finansową emitenta, a zatem na możliwość wywiązania się przez niego z warunków emisji obligacji, może mieć pogorszenie koniunktury gospodarczej.

Wariant pozytywny – w przypadku przetrzymania obligacji do momentu wykupu, emitent spłaca wszystkie należne odsetki wraz z kapitałem, w związku z czym stopa zwrotu inwestora jest równa stopie zwrotu do wykupu. W przypadku inwestycji krótszej niż okres do wykupu, zdarzeniami zwiększającymi stopę zwrotu osiąganą przez inwestora posiadającego obligacje jest spadek stóp procentowych lub też przedwczesne wykupienie obligacji przez emitenta z premią dla inwestora, np. ze względu na dobrą kondycję finansową spółki.

Wariant negatywny – w przypadku niewypłacalności emitenta istnieje możliwość nie dotrzymania przez niego warunków umowy, a tym samym nie wypłacenia Klientowi należnych odsetek lub nie spłacenia kapitału, w związku z czym istnieje możliwość straty całości zainwestowanego kapitału. Jest to tzw. ryzyko kredytowe.

Stopa zwrotu osiągnięta z inwestycji w obligacje związana jest przede wszystkim z ryzykiem stopy procentowej – wrażliwością ceny obligacji na zmiany stóp procentowych.

Informacje o przeszkodach lub ograniczeniach dotyczących zamknięcia transakcji na instrumencie

Ograniczenie możliwości wcześniejszego zamknięcia transakcji może nastąpić w przypadku braku płynności rynku dla danej obligacji (brak aktywności transakcyjnej dla danego instrumentu), w szczególności w przypadku obligacji nie będących przedmiotem obrotu na rynku zorganizowanym.

2. Akcje

Charakterystyka

Akcje są udziałowymi papierami wartościowymi dającymi posiadaczom określone prawa korporacyjne i majątkowe (np. prawo do udziału w walnym zgromadzeniu spółki, prawo do dywidendy, prawo do uczestniczenia w podziale majątku w przypadku likwidacji spółki). Spółki mogą emitować akcje zwane akcjami uprzywilejowanymi. Akcja może być uprzywilejowana, co do głosu w taki sposób, iż na jedną akcję przypadają na przykład dwa głosy na walnym zgromadzeniu. Takie akcje zwykle posiadają założyciele przedsiębiorstwa, którzy chcą zapobiec ewentualnej kontroli nad spółką. Inny rodzaj uprzywilejowania to uprzywilejowanie, co do dywidendy, oznaczające, że posiadacze takich akcji są lepiej traktowani przy podziale zysku. Akcji uprzywilejowanych nie można kupić na GPW w Warszawie. W obrocie giełdowym znajdują się tylko akcje zwykłe. Spółki notowane na rynku podstawowym na GPW muszą spełnić surowe wymogi kapitałowe, formalne i informacyjne, z których częściowo zwolnione są firmy z rynku równoległego i wolnego. Akcje małych firm notowane są w alternatywnym systemie obrotu, organizowanym przez GPW, którym jest NewConnect, Rynek ten został stworzony z myślą o małych spółkach, które ze względu na swoją wielkość, zbyt małą wiarygodność kredytową lub krótką historię działalności nie są w stanie efektywnie pozyskiwać kapitału na finansowanie swoich przedsięwzięć.

W przypadku inwestycji w zagranicznych miejscach wykonania właściwe przepisy lub regulacje obowiązujące w danym miejscu wykonania zleceń mogą określać dodatkowe uprawnienia związane z akcją lub zasady realizacji zleceń.

Czynniki ryzyka

- 1) Ryzyko płynności – możliwość sprzedaży dowolnego pakietu akcji bez negatywnego wpływu na cenę akcji.
- 2) Ryzyko zmian cen - spadek ceny poniżej ceny nabycia przez inwestora:
 - a) Ryzyko specyficzne – zmiana ceny jest wywoływana czynnikami związanymi bezpośrednio ze spółką (czynniki zależne od spółki):
 - b) Wyniki finansowe – występuje silna korelacja pomiędzy jakością oraz wysokością wyników finansowych a zmianami kursów akcji. Im słabsze wyniki finansowe tym większe prawdopodobieństwo spadku kursu i większa zmienność notowań,
 - c) Kapitalizacja spółki – zmienność notowań jest ujemnie skorelowana z kapitalizacją spółki. Niższa kapitalizacja oznacza z reguły wyższą zmienność notowań,
 - d) Free float -liczba akcji w wolnym obrocie nie będąca w posiadaniu znaczących podmiotów posiadających znaczne pakiety akcji. Spadek free float powoduje spadek płynności i wzrost zmienności notowań.
 - 3) Ryzyko rynkowe – zmiana ceny jest powodowana czynnikami niezależnymi od spółki, wynikającymi z natury rynku finansowego. Wpływ czynnika emocjonalnego/psychologicznego na kształtowanie się cen akcji jest znaczący. Czynniki emocjonalne mogą okresowo uzyskać większy wpływ na kursy akcji niż czynniki racjonalne. Ze względu na globalizację rynków finansowych, koniunktura (poziom cen) na rynkach lokalnych pozostaje pod zasadniczym wpływem koniunktury na głównych rynkach światowych oraz najbliższych rynkach zaliczanych do tego samego regionu. Duży wpływ na cenę może mieć również ryzyko branży, w której działa spółka.
 - 4) Ryzyko polityczne – zmiana przepisów prawa przez ustawodawcę może wpływać bezpośrednio lub pośrednio na sytuację ekonomiczną przedsiębiorców - emitentów akcji – a tym samym na cenę akcji, płynność obrotu i jego wielkość,

W przypadku akcji nabywanych w zagranicznych miejscach wykonania zleceń istnieją dodatkowe czynniki ryzyka, do których w szczególności należy zaliczyć:

- 1) ryzyko wahanía waluty, w której notowane są akcje w stosunku do złotego,
- 2) ryzyko posiadania ograniczonego (opóźnionego) dostępu do informacji,
- 3) ryzyko prawne związane z emisją i posiadaniem akcji na podstawie innych reżimów prawnych niż polski.

Dźwignia finansowa

W przypadku nabywania akcji z wykorzystaniem środków z kredytu występuje podwyższone ryzyko związane z mechanizmem dźwigni finansowej. W takiej sytuacji strata może przekroczyć zainwestowane środki własne. Ponadto powstają zobowiązania finansowe z tytułu kredytu (odsetki, kapitał). Konstrukcja instrumentu nie zawiera dźwigni finansowej.

Zmienność cen instrumentu

Akcje to instrument finansowy, którego notowania mogą się charakteryzować dużą zmiennością. Główne czynniki determinujące zmienność notowań akcji to kapitalizacja spółki oraz free float (liczba akcji w wolnym obrocie).

Funkcjonowanie i wynik instrumentu w różnych warunkach rynkowych, w tym w warunkach pozytywnych i negatywnych

Akcje to instrument finansowy, którego notowania mogą się charakteryzować dużą zmiennością. Na cenę akcji wpływa szereg czynników. Wśród najbardziej istotnych wymienić można zmiany sytuacji w samej spółce (związane z jej wynikami finansowymi, sytuacją w danej branży, konkurencją, dźwignią finansową), ryzyko związane ze zmianą sytuacji makroekonomicznej (zmiany parametrów makroekonomicznych np. inflacji, tempa wzrostu PKB, stopy bezrobocia, poziomu walut, wysokości stóp procentowych, poziomu deficytu budżetowego itp.).

Wariant pozytywny – Głównym czynnikiem wpływającym na ryzyko inwestowania w akcje jest kondycja finansowa emitenta. W sytuacji, gdy spółka osiąga pozytywne wyniki finansowe, wraz ze wzrostem wartości spółki może rosnąć cena jej akcji, bądź można oczekiwać wzrostu udziału w zysku spółki (wyłaty dywidendy).

Wariant negatywny - Głównym czynnikiem wpływającym na ryzyko inwestowania w akcje jest kondycja finansowa emitenta, a tym samym jeżeli jednak sytuacja finansowa spółki ulegnie pogorszeniu, np. z powodu trudności ze sprzedażą produktów, brak będzie zysków, co w konsekwencji może prowadzić do spadku wartości rynkowej spółki (a nawet jej upadłości), wówczas nastąpi utrata wartości akcji spółki. W przypadku nabywania akcji bez wykorzystania środków z kredytu, stopa zwrotu inwestora może osiągnąć minimalnie -100% (w przypadku upadłości spółki i braku możliwości odzyskania nawet części zainwestowanej kwoty), tj. istnieje możliwość straty całości zainwestowanego kapitału. W przypadku nabywania akcji z wykorzystaniem środków z kredytu występuje podwyższone ryzyko związane z mechanizmem dźwigni finansowej. W takiej sytuacji strata może przekroczyć zainwestowane środki własne.

Informacje o przeszkodach lub ograniczeniach dotyczących zamknięcia transakcji na instrumencie

Ograniczenie możliwości wcześniejszego zamknięcia transakcji może nastąpić w przypadku braku płynności rynku dla danej akcji (brak aktywności transakcyjnej dla danego instrumentu).

3. Prawa do akcji (PDA)

Charakterystyka

Prawo do akcji – uprawnienie do objęcia akcji nowej emisji. Zostało stworzone w celu prowadzenia obrotu akcjami nowej emisji przed ich zarejestrowaniem w Krajowym Rejestrze Sądowym. Prawa do akcji umożliwiają inwestorowi sprzedaż akcji (poprzez sprzedaż prawa do nich) zanim nastąpi ich faktyczny debiut giełdowy. Po zarejestrowaniu podwyższenia kapitału w KRS następuje zamiana praw do akcji na akcje. Cena prawa do akcji, jeśli na giełdzie notowane są już akcje dawniejszych emisji tej samej spółki, jest na ogół nieznacznie mniejsza od ich ceny giełdowej. Owa drobna różnica jest czymś w rodzaju dyskonta dla inwestora kupującego tytuł własności do papieru, który nie został jeszcze wyceniony przez rynek w normalnym systemie notowań. W przypadku pierwszej publicznej emisji akcji danej spółki odniesieniem dla ceny prawa do akcji jest z jednej strony cena emisyjna, z drugiej zaś oczekiwana cena rynkowa.

Czynniki ryzyka

Czynniki ryzyka są tożsame z czynnikami ryzyka związanymi z akcjami. Dodatkowym ryzykiem jest ryzyko nie zarejestrowania akcji nowej emisji przez Krajowy Rejestr Sądowy.

Dźwignia finansowa

W przypadku nabywania praw do akcji z wykorzystaniem środków z kredytu występuje mechanizm dźwigni finansowej taki sam jak w przypadku akcji. Konstrukcja instrumentu nie zawiera mechanizmu dźwigni finansowej.

Zmienność cen instrumentu

Czynniki determinujące zmienność praw do akcji są tożsame z czynnikami determinującymi zmienność akcji.

Funkcjonowanie i wynik instrumentu w różnych warunkach rynkowych, w tym w warunkach pozytywnych i negatywnych

Wpływ warunków rynkowych na instrument finansowy jak w przypadku akcji, zarówno w wariancie pozytywnym jak i negatywnym. PDA to instrument finansowy, którego notowania podobnie jak w przypadku akcji mogą się charakteryzować dużą zmiennością. Ze względu na krótszy okres notowania, niż w przypadku akcji, odchylenie stóp zwrotu PDA należy uznać za mniejsze (zarówno pozytywne jak i negatywne).

Informacje o przeszkodach lub ograniczeniach dotyczących zamknięcia transakcji na instrumencie

Ograniczenie możliwości wcześniejszego zamknięcia transakcji może nastąpić w przypadku braku płynności rynku dla prawa do akcji (brak aktywności transakcyjnej dla danego instrumentu).

4. Prawa Poboru

Charakterystyka

Prawo poboru to papier wartościowy uprawniający jego posiadacza do objęcia akcji nowej emisji na warunkach określonych w uchwale Walnego Zgromadzenia spółki dotyczącej nowej emisji akcji z prawem poboru. W przypadku podwyższenia kapitału zakładowego spółki, dotychczasowi akcjonariusze mają prawo pierwszeństwa w objęciu nowych akcji, w stosunku do liczby posiadanych akcji (o ile statut lub uchwała o podwyższeniu kapitału nie stanowi inaczej). Jest to istotne prawo, ponieważ objęcie nowych akcji przez nowych akcjonariuszy prowadzi do "rozwodnienia kapitału" tzn. procentowego zmniejszenia udziału dotychczasowych akcjonariuszy w stosunku do całej sumy kapitału akcyjnego spółki (art. 433 § 1 Kodeksu Spółek Handlowych). Ponadto cena akcji jest korygowana na dwa dni rozliczeniowe przed dniem ustalenia prawa poboru (dzień rozliczenia w KDPW).

Czynniki ryzyka

Czynniki ryzyka są tożsame z czynnikami ryzyka związanymi z akcjami. Dodatkowym ryzykiem jest ryzyko nie wykorzystania prawa poboru w terminie jego ważności. Okres notowań praw poboru jest okresem ograniczonym. Po jego zakończeniu nie jest możliwe dokonanie transakcji kupna/sprzedaży praw poboru na rynku. Objęcie akcji nowej emisji następuje poprzez złożenie przez Posiadacza praw poboru zlecenia nabycia akcji nowej emisji, które może być złożone wyłącznie w określonym przez spółkę terminie.

Dźwignia finansowa

W przypadku nabywania akcji z wykorzystaniem środków z kredytu występuje mechanizm dźwigni finansowej jak w przypadku akcji. Konstrukcja instrumentu nie zawiera mechanizmu dźwigni finansowej.

Zmienność cen instrumentu

Zmienność notowań praw poboru jest dodatkowo skorelowana zmiennością notowań akcji. Nadmierny wzrost wartości notowań akcji przed lub po dniu ustalenia prawa poboru zwiększa ryzyko inwestycyjne. Nie uzasadniony czynnikami ekonomicznymi wzrost wartości notowań akcji w tym okresie prowadzi zwykle do znacznego skorygowania wartości kursu akcji po nabyciu praw poboru.

Funkcjonowanie i wynik instrumentu w różnych warunkach rynkowych, w tym w warunkach pozytywnych i negatywnych

Wpływ warunków rynkowych na instrument finansowy jak w przypadku akcji, zarówno w wariancie pozytywnym jak i negatywnym. Prawo poboru to instrument finansowy, którego notowania podobnie jak w przypadku akcji mogą się charakteryzować dużą zmiennością. W przypadku nie wykorzystania przez inwestora przysługujących mu praw poboru – Okres, w którym można skorzystać z prawa poboru jak też w przypadku praw poboru będących w obrocie zorganizowanym okresie, w którym notowane są praw poboru, jest okresem ograniczonym, a po jego zakończeniu nie jest możliwe dokonanie transakcji kupna/sprzedaży praw poboru na rynku zorganizowanym, jak też skorzystanie z tych praw, a tym samym istnieje możliwość straty całości kapitału zainwestowanego w nabycie praw poboru.

Informacje o przeszkodach lub ograniczeniach dotyczących zamknięcia transakcji na instrumencie

Ograniczenie możliwości wcześniejszego zamknięcia transakcji może nastąpić w przypadku braku płynności rynku dla danego prawa poboru (brak aktywności transakcyjnej dla danego instrumentu), w szczególności w przypadku gdy prawa poboru nie są

notowane. Dodatkowym ryzykiem jest ryzyko nie wykorzystania prawa poboru w terminie jego ważności. Okres notowań praw poboru jest okresem ograniczonym. Po jego zakończeniu nie jest możliwe dokonanie transakcji kupna/sprzedaży praw poboru na rynku.

5. Kontrakty terminowe

Charakterystyka

Kontrakt terminowy – jest to dwustronna umowa, w której jedna strona zobowiązuje się do kupna, a druga do sprzedaży przedmiotu kontraktu po określonej z góry cenie w wyznaczonym dniu lub do dokonania rozliczenia pieniężnego mającego na celu wyrównanie różnicy cen. Instrumentami bazowymi dla kontraktów terminowych mogą być indeksy giełdowe (np. WIG20, TGe24), waluty, papiery wartościowe, towary giełdowe, depozyty bankowe o stałym oprocentowaniu itp.

Kontrakty terminowe są wystandaryzowane, co oznacza że warunki dotyczące rozmiaru, terminu zapadalności, i wysokość zmiany ceny kontraktu są z góry ustalone. Ważnym elementem inwestowania w kontrakty terminowe jest właściwa izba rozrachunkowa, która rozlicza transakcje na kontraktach i przejmuje ryzyko niewypłacalności stron kontraktu. Właściwa izba rozrachunkowa zapewnia również możliwość wcześniejszej, niż w terminie rozliczenia zamknięcia pozycji. Do jej kompetencji należy również ustalenie wysokości depozytu zabezpieczającego, który stanowi zabezpieczenie wykonania zobowiązania strony. Poziom tego depozytu jest stale aktualizowany na podstawie codziennego rozliczania kontraktów. W wyniku rozliczenia na rachunku Inwestora codziennie dopisywany jest zysk bądź odejmowana strata. W tej sytuacji Inwestor może być zobowiązany do dopłacenia różnicy, która jest nazywana depozytem uzupełniającym.

Podstawowe pojęcia:

Pozycja długa (long) - otwierającym i posiadaczem długiej pozycji jest nabywca kontraktu terminowego, przez co zobowiązuje się on do przyjęcia (kupna) w przyszłości określonej ilości instrumentu bazowego po ustalonej cenie. Zajmując długą pozycję inwestor oczekuje więc wzrostu ceny instrumentu bazowego licząc, że w momencie wygaśnięcia kontraktu będzie ona wyższa niż zapłacona w momencie zawarcia transakcji. Jeżeli przewidywania te okażą się słuszne, inwestor nabywa (przyjmuje) instrument bazowy po cenie ustalonej w transakcji, czyli mniejszej niż aktualna na rynku kasowym, w postaci fizycznej bądź rozliczenia finansowego. Powstała w ten sposób różnica stanowi zysk posiadacza długiej pozycji. Jeżeli cena na rynku kasowym w momencie rozliczenia jest niższa niż ustalona w chwili zawarcia kontraktu, wówczas kupujący zobowiązany jest nabyć instrument bazowy drożej niż wynosi jego rzeczywista cena ponosząc tym samym stratę.

Pozycja krótka (short) - otwierającym i posiadaczem krótkiej pozycji jest sprzedający kontrakt terminowy, przez co zobowiązuje się on do dostarczenia (zbycia) w przyszłości określonej ilości instrumentu bazowego po ustalonej cenie. W tym wypadku oczekiwania inwestora są więc przeciwne do otwierającego długą pozycję i spodziewa się on, że w momencie wygaśnięcia rzeczywista cena instrumentu bazowego będzie niższa w stosunku do ustalonej w kontrakcie. Jeżeli założenia te sprawdzą się, realizując swe zobowiązania inwestor nabywa instrument bazowy na rynku kasowym, po czym sprzedaje go (dostarcza) po wyższej cenie wynikającej z kontraktu osiągając tym samym zysk równy iloczynowi różnicy kursów i ilości instrumentu bazowego. Jeżeli natomiast rzeczywisty kurs w momencie wygaśnięcia jest wyższy niż ustalony w kontrakcie, sprzedający zmuszony jest nabyć instrument bazowy i dostarczyć go po niższej cenie, zgodnie z umową, ponosząc tym samym stratę równą iloczynowi tej różnicy i ilości instrumentu.

Pozycja skorelowana - pozycja skorelowana polega na zajęciu przeciwnych pozycji (czyli długiej i krótkiej) na kontraktach tej samej klasy (np. na WIG20) lecz różnych serii. Przykładowo inwestor zajmuje krótką pozycję na kontraktach wygasających we wrześniu (seria wrześniowa), zaś długą na kontraktach wygasających w grudniu (seria grudniowa). Pozycja skorelowana pozwala wykorzystać różną zmienność kursów kontraktów poszczególnych serii, a dzięki temu, że w pewnym stopniu równoważy zobowiązania inwestora - depozyt zabezpieczający w porównaniu z pojedynczą pozycją ulega w tym wypadku pomniejszeniu i ogólnie biorąc zazwyczaj jest ustalany w oparciu o różnicę kursów rozliczeniowych obu serii.

Zamknięcie pozycji - zamknięcie pozycji jest jedną z form realizacji zobowiązań wynikających z transakcji terminowej polegającą na ich zrównoważeniu poprzez zajęcie pozycji odwrotnej do pierwotnie posiadanej. Posiadacz długiej pozycji zobligowany do nabycia instrumentu bazowego zawierając transakcję przeciwną, czyli zajmując pozycję krótką przyjmuje na siebie obowiązek sprzedaży tego samego instrumentu. Dzięki temu pierwotne zobowiązanie zostaje zrównoważone, a wynik inwestycji (zysk lub stratę) stanowi różnica pomiędzy cenami obu transakcji. Analogicznie inwestor utrzymujący krótką pozycję, czyli zobowiązany do dostarczenia w określonym czasie w przyszłości instrumentu bazowego może poprzez zajęcie pozycji przeciwstawnej (długiej) zrównoważyć swe zobowiązanie osiągając zysk lub ponosząc stratę w zależności od różnicy cen obu transakcji.

Pozostałe pojęcia definiujące kontrakt terminowy oraz warunki dokonywania transakcji na rynku giełdowym określa Standard Kontraktu Terminowego.

Czynniki ryzyka

- 1) Ryzyko płynności – możliwość kupna/sprzedaży kontraktów po określonej cenie bez wpływu na kurs. Ryzyko płynności jest dodatnio skorelowane z długością okresu jaki pozostał do terminu ostatecznego rozliczenia kontraktu.
- 2) Ryzyko walutowe - związane z możliwością wahań kursu jednej waluty w stosunku do innej.
- 3) Ryzyko zmienności ceny instrumentu bazowego – na cenę instrumentu pochodnego wpływa cena instrumentu bazowego.
- 4) Ryzyko rynkowe – ryzyko poniesienia strat w wyniku niekorzystnych zmian kursu posiadacza kontraktu:
 - a) Posiadacz pozycji długiej ponosi stratę w przypadku spadku kursu kontraktu,
 - b) Posiadacz pozycji krótkiej ponosi stratę w przypadku wzrostu kursu kontraktu.

Dźwignia finansowa

Wielkość wyrażona stosunkiem wartości instrumentu do wartości wnoszonego depozytu. Im wyższa dźwignia finansowa tym wyższe ryzyko. Z uwagi na mechanizm dźwigni finansowej wbudowany w konstrukcję instrumentu, posiadacz kontraktu może ponieść stratę wyższą niż pierwotny koszt otwarcia pozycji (wniesiony depozyt). Mechanizm dźwigni finansowej w przypadku niekorzystnych zmian kursów powoduje, że strata środków własnych rośnie proporcjonalnie do wielkości dźwigni finansowej.

Ryzyko dodatkowych zobowiązań

Zobowiązanie dodatkowe powstaje w wyniku niekorzystnej dla inwestora zmiany kursu kontraktu. W procesie codziennych rozrachunków rynkowych (strata jednej strony kontraktu jest zyskiem strony przeciwnej) kwota straty jest pobierana z rachunku Inwestora, który poniósł stratę w celu jej przekazania na rachunek inwestora który osiągnął zysk. Ponadto kontrakty terminowe rozliczane poprzez dostawę instrumentu bazowego generują dla posiadacza pozycji krótkiej ryzyko związane z obowiązkiem

dostawy określonej ilości instrumentu bazowego po określonej cenie. Jest to zobowiązanie dodatkowe, oprócz obowiązku poniesienia kosztu nabycia i utrzymania kontraktu.

Zmienność ceny instrumentu

Głównym czynnikiem determinującym zmienność instrumentu jest płynność obrotu - niższa płynność oznacza wyższą zmienność cen i wyższe ryzyko. Płynność obrotu kontraktu jest uzależniona od płynności instrumentu bazowego oraz terminu pozostałego do ostatecznego rozliczenia kontraktu. Mechanizm dźwigni finansowej zwiększa zmienność notowań kontraktów.

Obowiązek utrzymywania odpowiedniej wartości depozytów zabezpieczających dla otwartych pozycji

Warunkiem utrzymania pozycji jest posiadanie na rachunku derywatów odpowiedniej wartości środków własnych (minimalny depozyt zabezpieczający = depozyt utrzymania). Wartość depozytu ustalana jest przez firmę inwestycyjną w umowie z Klientem bądź regulaminie świadczenia usługi i stanowi odpowiedni procent wartości kontraktu (ceny rozliczeniowej). W przypadku niekorzystnych zmian kursów, środki własne (depozyt zabezpieczający) są pomniejszane o wielkość straty (proces codziennych rozrachunków rynkowych). W przypadku gdy wartość środków własnych Klienta spadnie poniżej wartości minimalnego depozytu zabezpieczającego, Klient ma obowiązek, w terminie do rozpoczęcia kolejnej sesji giełdowej, uzupełnić wartość depozytu do wartości o określonej w regulaminie świadczenia usługi lub zamknąć odpowiednią liczbą pozycji w celu dostosowania portfela do wartości posiadanego depozytu.

Funkcjonowanie i wynik instrumentu w różnych warunkach rynkowych, w tym w warunkach pozytywnych i negatywnych

Główny wpływ na ryzyko inwestycyjne związane z kontraktem terminowym ma zmienność ceny instrumentu bazowego. Szczegółowy opis wpływu zmiany ceny w przypadku poszczególnych pozycji został przedstawiony powyżej w sekcji dotyczącej podstawowych pojęć.

Kontrakt terminowy to instrument finansowy, którego notowania podobnie jak w przypadku instrumentów bazowych typu akcje, indeksy, waluty mogą się charakteryzować dużą zmiennością. Mechanizm dźwigni finansowej zwiększa zmienność notowań kontraktów z punktu widzenia inwestora. W określonych przypadkach DM BOŚ S.A. ma prawo do zamknięcia pozycji otwartych przez Klienta (tzw. interwencja kontraktowa). Jednocześnie zamknięcie pozycji, o którym mowa w zdaniu poprzednim, może wiązać się z koniecznością pokrycia przez Klienta powstałej w ten sposób straty. Na cenę instrumentu bazowego wpływa szereg czynników, w zależności od rodzaju instrumentu bazowego. Wśród najbardziej istotnych wymienić można ryzyko związane ze zmianą sytuacji makroekonomicznej (zmiany parametrów makroekonomicznych np. inflacji, tempa wzrostu PKB, stopy bezrobocia, poziomu walut, wysokości stóp procentowych, poziomu deficytu budżetowego itp.).

Wariant pozytywny – W przypadku wzrostu wartości kontraktu terminowego w stosunku do wniesionego depozytu stopa zwrotu możliwa do osiągnięcia będzie kilkukrotnie wyższa, niż możliwa do osiągnięcia z inwestycji w instrument bazowy.

Wariant negatywny – Z uwagi na mechanizm dźwigni finansowej wbudowany w konstrukcję instrumentu, posiadacz kontraktu może ponieść stratę wyższą niż pierwotny koszt otwarcia pozycji (wniesiony depozyt), zależną od rodzaju instrumentu bazowego. W takiej sytuacji strata może przekroczyć zainwestowane środki własne.

Informacje o przeszkodach lub ograniczeniach dotyczących zamknięcia transakcji na instrumencie

Ograniczenie możliwości wcześniejszego zamknięcia transakcji może nastąpić w przypadku braku płynności rynku dla danej klasy kontraktów terminowych. Jednocześnie zamknięcie pozycji w ramach interwencji kontraktowej może wiązać się z koniecznością pokrycia przez Klienta powstałej w ten sposób straty.

Informacje dotyczące charakteru poszczególnych kontraktów terminowych oraz ryzyka, kosztów, a także potencjalnych zysków i strat z nim związanych zostały zawarte w dokumencie zawierającym kluczowe informacje dotyczącym tych kontraktów.

6. CFD na rynku OTC

Charakterystyka

Kontrakt różnic kursowych CFD (Contracts-for-difference) – to umowa pomiędzy dwoma stronami kontraktu, które zobowiązują się wobec siebie do rozliczenia różnicy kursów otwarcia i zamknięcia pozycji w tym kontrakcie, wynikającej bezpośrednio ze zmian cen aktywów, których kontrakt dotyczy. Aktywami takimi mogą być akcje, indeksy, stopy procentowe, towary czy waluty. Kontrakty CFD nie posiadają określonej daty wygaśnięcia, jednak zajęta przez Klienta pozycja może być utrzymywana nie dłużej niż rok od momentu jej otwarcia. Wartości kontraktów na różnice kursowe zmieniają się zgodnie z cenami aktywów, na które opiewają. Ceny tych kontraktów są odzwierciedleniem rzeczywistych notowań walut, akcji, towarów, dlatego oferują wszystkie korzyści, jakie wynikają z handlu instrumentami bazowymi opiewającymi na te instrumenty, lecz bez konieczności ich nabywania. Specyfiką tego rodzaju instrumentów są również punkty swapowe (czyli różnica między terminowym kursem transakcji a kasowym kursem transakcji), które są dodawane do lub odejmowane od wszystkich otwartych pozycji, które są utrzymywane, przez co najmniej jeden dzień. Operacja naliczania punktów swapowych powtarzana jest każdego dnia do czasu zamknięcia pozycji, w szczególności do dnia rozliczenia pozycji. Rozliczenie naliczonej kwoty punktów swapowych następuje w momencie zamknięcia pozycji.

Dokonując wyceny tego instrumentu, uwzględnia się zmiany kursu instrumentu bazowego oraz naliczone punkty swapowe. Wycena kontraktów CFD wykonywana jest na bieżąco pod warunkiem, że dokonywany jest handel na danym instrumencie bazowym. Dla innych instrumentów bazowych, godziny handlu kontraktami CFD pokrywają się z godzinami pracy giełd, na których dane walory bazowe są notowane. Kolejną cechą kontraktów CFD jest brak fizycznej dostawy instrumentu bazowego. Dlatego też, jest on rozliczany wyłącznie gotówkowo w momencie zamknięcia pozycji.

Podstawowe pojęcia zdefiniowane w pkt 5 Kontrakty terminowe znajdują zastosowanie co do zajmowania pozycji długiej, krótkiej, zamykania pozycji lub zajmowania pozycji skorelowanej na instrumentach CFD na rynku OTC.

Czynniki ryzyka

- 1) Ryzyko płynności – ryzyko braku możliwości, w odpowiednio krótkim okresie czasu, zamknięcia pozycji na instrumentach bez znaczącego negatywnego wpływu na wartość zainwestowanych środków.
- 2) Ryzyko walutowe - związane z możliwością wahań kursu jednej waluty w stosunku do innej.
- 3) Ryzyko zmienności ceny instrumentu bazowego – na cenę instrumentu pochodnego wpływa cena instrumentu bazowego.
- 4) Ryzyko rynkowe – ryzyko poniesienia strat w wyniku niekorzystnych zmian kursu posiadacza kontraktu:
 - a) Posiadacz pozycji długiej ponosi stratę w przypadku spadku kursu kontraktu,
 - b) Posiadacz pozycji krótkiej ponosi stratę w przypadku wzrostu kursu kontraktu,
- 5) Ryzyko instrumentu bazowego - ze względu na swoją konstrukcję opartą na kursach walut, kontraktach futures, cenach towarów, wartości indeksów giełdowych lub cenach innych instrumentów bazowych, CFD obciążone są ryzykiem specyficznym rynku, na którym notowany jest dany instrument bazowy.

Dźwignia finansowa

Zawieranie transakcji na kontraktach CFD zabezpieczanych depozytem, który stanowi ułamek wartości instrumentu oznacza, że występuje tzw. efekt dźwigni finansowej, który zwielokrotnia ryzyko poniesienia straty i sprawia, że nawet niewielkie zmiany rynkowych notowań kontraktu CFD mają istotny wpływ na stan środków zgromadzonych jako depozyt zabezpieczający transakcje. Klient zobowiązany jest do każdorazowego niezwłocznego uzupełnienia wartości depozytu zabezpieczającego do poziomu wymaganego przez DM BOŚ S.A. W przypadkach określonych w regulaminie świadczenia usług maklerskich DM BOŚ S.A. przysługuje prawo do zamknięcia pozycji otwartych przez Klienta. Jednocześnie zamknięcie pozycji, o którym mowa w zdaniu poprzednim, może wiązać się z koniecznością pokrycia przez Klienta powstałej w ten sposób straty.

Ryzyko dodatkowych zobowiązań

Zobowiązanie dodatkowe powstaje w wyniku niekorzystnej dla inwestora zmiany kursu kontraktu. Należy pamiętać, że kontrakty CFD jak i wszystkie derywaty to instrumenty inwestycyjne podwyższonego ryzyka, o symetrycznym profilu wypłaty - tzn. zysk jednej strony, powoduje automatycznie stratę drugiej.

Zmienność ceny instrumentu

Kontrakty CFD charakteryzuje wysoka zmienność. Zmienność cen obrazuje jak duże są zmiany wartości instrumentu w wybranym okresie czasu. Wysoka zmienność oznacza duże wahania wartości instrumentu i wyższy poziom ryzyka. Kontrakty CFD narażone są m.in. na ryzyko związane z gwałtownymi reakcjami inwestorów na publikowane dane makroekonomiczne. Zaangażowanie nawet mniejszego kapitału na bardzo zmiennym rynku może nieść z sobą większe ryzyko niż większa pozycja otwarta na rynku odznaczającym się niższą zmiennością.

Obowiązek utrzymania odpowiedniej wartości depozytów zabezpieczających dla otwartych pozycji

Warunkiem utrzymania pozycji jest posiadanie na rachunku odpowiedniej wartości środków własnych. Wartość depozytu ustalana jest przez firmę inwestycyjną w umowie z Klientem bądź regulaminie świadczenia usługi i stanowi odpowiedni procent wartości kontraktu. W przypadku niekorzystnych zmian kursów, środki własne (depozyt zabezpieczający) są pomniejszane o wielkość straty.

Funkcjonowanie i wynik instrumentu w różnych warunkach rynkowych, w tym w warunkach pozytywnych i negatywnych

Główny wpływ na ryzyko inwestycyjne związane z kontraktem CFD ma zmienność cen instrumentu bazowego. W sytuacji niekorzystnie zmieniających się warunków rynkowych lub makroekonomicznych możliwe są większe wahania cen instrumentu bazowego, a co za tym idzie konieczność zwiększenia depozytu zabezpieczającego i zmniejszenie możliwości korzystania z dźwigni finansowej.

CFD to instrument finansowy, którego notowania podobnie jak w przypadku instrumentów bazowych typu akcje, indeksy, waluty mogą się charakteryzować dużą zmiennością. Mechanizm dźwigni finansowej zwiększa zmienność notowań kontraktów z punktu widzenia inwestora. W przypadkach określonych w regulaminie świadczenia usług maklerskich DM BOŚ S.A. przysługuje prawo do zamknięcia pozycji otwartych przez Klienta. Na cenę instrumentu bazowego wpływa szereg czynników, w zależności od jego rodzaju. Wśród najbardziej istotnych wymienić można ryzyko związane ze zmianą sytuacji makroekonomicznej (zmiany parametrów makroekonomicznych np. inflacji, tempa wzrostu PKB, stopy bezrobocia, poziomu walut, wysokości stóp procentowych, poziomu deficytu budżetowego itp.).

Wariant pozytywny – W przypadku wzrostu wartości kontraktu CFD w stosunku do wnieśonego depozytu stopa zwrotu możliwa do osiągnięcia będzie kilkukrotnie wyższa, niż możliwa do osiągnięcia z analogicznej inwestycji w instrument bazowy.

Wariant negatywny - Z uwagi na mechanizm dźwigni finansowej wbudowany w konstrukcję instrumentu, posiadacz kontraktów CFD może ponieść stratę wyższą niż pierwotny koszt otwarcia pozycji, zależną od rodzaju instrumentu bazowego.

Informacje o przeszkodach lub ograniczeniach dotyczących zamknięcia transakcji na instrumencie

Ograniczenie możliwości wcześniejszego zamknięcia transakcji możliwe jest w przypadku braku płynności rynku dla danego kontraktu CFD lub instrumentów bazowych dla tych kontraktów CFD.

Informacje dotyczące charakteru poszczególnych kontraktów CFD oraz ryzyka, kosztów, a także potencjalnych zysków i strat z nim związanych zostały zawarte w dokumencie zawierającym kluczowe informacje (KID) dotyczącym tych kontraktów.

7. Opcje

Charakterystyka

Opcja jest instrumentem finansowym, który jednej stronie daje prawo (nabywca opcji, posiadacz pozycji długiej) do zawarcia transakcji kupna/sprzedaży instrumentu bazowego, natomiast na drugą stronę nakłada obowiązek zawarcia transakcji kupna/sprzedaży instrumentu bazowego, na warunkach określonych w kontrakcie opcyjnym. Kupujący opcję płaci premię wystawiającemu, a wystawiający wpłaca depozyt, wymagany przez właściwą izbę rozliczeniową. Opcje, podobnie jak kontrakty są wystandaryzowane. Na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie są notowane opcje na indeks WIG 20. Opcje notowane na GPW są opcjami typu europejskiego, a więc są rozliczane w ściśle określonym terminie przypadającym w dniu wygaśnięcia ważności danej serii opcji. Klient może przed dniem rozliczenia zamknąć pozycję zajmując pozycję przeciwną.

Wyróżnia się dwa podstawowe typy opcji: opcję kupna i opcję sprzedaży, co daje cztery główne kombinacje zajmowanych pozycji, gdyż Klient może wystawić opcję kupna (short call) lub opcję sprzedaży (short put) lub nabyć opcję kupna (long call) lub opcję sprzedaży (long put).

Cena opcji, czyli premia zależy m.in. od zmienności instrumentu bazowego (im wyższa zmienność tym wyższa cena) oraz od czasu pozostałego do wygaśnięcia opcji (im mniej czasu tym niższa cena).

Podstawowe pojęcia definiujące opcje oraz warunki dokonywania transakcji na rynku giełdowym określa Standard Opcji na dany instrument.

Na GPW notowane są obecnie opcje na indeks WIG20.

Czynniki ryzyka

- 1) Ryzyko płynności – możliwość zawarcia transakcji kupna/sprzedaży bez wpływu na kurs.
- 2) Ryzyko rynkowe – ryzyko poniesienia strat w wyniku niekorzystnych zmian kursu opcji.
- 3) Ryzyko zmienności ceny cen instrumentu bazowego – na cenę instrumentu pochodnego wpływa cena instrumentu bazowego.
- 4) Ryzyko rozliczenia - pozycja wystawcy może zostać zamknięta niezależnie od jego woli oraz zysków/strat z inwestycji w wyniku wylosowania do wykonania.
 - a) Inwestor posiadający pozycję długą w opcjach Call (nabywca opcji Call):
 - o Poności stratę w przypadku, gdy kurs opcji spada poniżej kursu nabycia,
 - o Poności stratę w przypadku, gdy w dniu wygaśnięcia opcji kurs instrumentu bazowego będzie niższy od kursu wykonania opcji.

Maksymalna strata inwestora posiadającego pozycję w opcjach Call jest równa cenie nabycia opcji.

- b) Inwestor posiadający pozycję krótką w opcjach Call (wystawca opcji):
 - o Ponosi stratę w przypadku, gdy kurs opcji rośnie powyżej kursu zbycia opcji,
 - o Ponosi stratę w przypadku, gdy w dniu wygaśnięcia kurs rozliczeniowy instrumentu bazowego jest wyższy od kursu wykonania opcji.
- c) Inwestor posiadający pozycję długą w opcjach Put (nabywca opcji Put):
 - o Ponosi stratę w przypadku gdy kurs opcji spada poniżej kursu nabycia,
 - o Ponosi stratę w przypadku gdy w dniu wygaśnięcia opcji kurs rozliczeniowy instrumentu bazowego będzie wyższy od kursu wykonania opcji.

Maksymalna strata inwestora posiadającego pozycję długą w opcjach Put jest równa cenie nabycia opcji.
- d) Inwestor posiadający pozycję krótką w opcjach Put (wystawca opcji)
 - o Ponosi stratę w przypadku gdy kurs opcji rośnie powyżej kursu zbycia opcji
 - o Ponosi stratę w przypadku w dniu wygaśnięcia kurs rozliczeniowy instrumentu bazowego jest niższy od kursu wykonania opcji.

Dźwignia finansowa

Z uwagi na mechanizm dźwigi finansowej wbudowany w instrument, wystawca opcji może ponieść stratę wyższą niż pierwotna wartość inwestycji (wniesiony depozyt).

Ryzyko dodatkowych zobowiązań

Zobowiązanie dodatkowe powstaje w wyniku niekorzystnej, dla inwestora posiadającego pozycję krótką, zmiany wyceny opcji. W procesie codziennych rozrachunków rynkowych kwota straty jest pobierana ze środków własnych wystawcy opcji, w celu zabezpieczenia zobowiązań wobec nabywcy opcji. Ponadto pozycje krótkie w opcjach sprzedaży generują ryzyko związane z obowiązkiem dostawy określonej ilości instrumentu bazowego po określonej cenie. Jest to zobowiązanie dodatkowe oprócz obowiązku poniesienia kosztu nabycia i utrzymania pozycji.

Zmienność ceny instrumentu

Głównym czynnikiem determinującym zmienność notowań opcji jest zmienność notowań instrumentu bazowego oraz płynność opcji.

Obowiązek utrzymywania odpowiedniej wartości depozytów zabezpieczających dla otwartych pozycji

Posiadanie pozycji krótkiej w opcjach jest uzależnione od posiadania na rachunku derywatów odpowiedniej wartości środków własnych (minimalny depozyt zabezpieczający = depozyt utrzymania). W przypadku niekorzystnych zmian wyceny opcji, środki własne/depozyt zabezpieczający są pomniejszane o wielkość straty (proces codziennych rozrachunków rynkowych). Spadek wartości środków własnych na rachunku Inwestora poniżej wartości minimalnego depozytu zabezpieczającego, nakłada na Inwestora obowiązek, w terminie do rozpoczęcia kolejnej sesji giełdowej, uzupełnienia wartości depozytu do wysokości określonej regulaminie świadczenia usługi lub zamknięcia odpowiedniej liczby pozycji, w celu dostosowania portfela do wartości istniejącego depozytu.

Funkcjonowanie i wynik instrumentu w różnych warunkach rynkowych, w tym w warunkach pozytywnych i negatywnych

Główne ryzyko inwestycyjne w przypadku opcji uzależnione jest od instrumentu bazowego oraz zajętej pozycji.

Opcja to instrument finansowy, którego notowania podobnie jak w przypadku instrumentów bazowych typu akcje, indeksy, waluty mogą się charakteryzować dużą zmiennością. Mechanizm dźwigni finansowej zwiększa zmienność notowań opcji z punktu widzenia inwestora. W określonych przypadkach DM BOŚ S.A. ma prawo do zamknięcia pozycji otwartych przez Klienta. Jednocześnie zamknięcie pozycji, o którym mowa w zdaniu poprzednim, może wiązać się z koniecznością pokrycia przez Klienta powstałej w ten sposób straty. Na cenę instrumentu bazowego wpływa szereg czynników, w zależności od jego rodzaju. Wśród najbardziej istotnych wymienić można ryzyko związane ze zmianą sytuacji makroekonomicznej (zmiany parametrów makroekonomicznych np. inflacji, tempa wzrostu PKB, stopy bezrobocia, poziomu walut, wysokości stóp procentowych, poziomu deficytu budżetowego itp.).

Wariant pozytywny – W przypadku pozycji krótkiej możliwy zysk jest ograniczony do wysokości otrzymanej premii opcyjnej. W przypadku wzrostu wartości opcji w stosunku do wniesionego depozytu stopa zwrotu możliwa do osiągnięcia będzie kilkukrotnie wyższa, niż możliwa do osiągnięcia z inwestycji w instrument bazowy.

Wariant negatywny - W przypadku pozycji krótkiej możliwa strata jest nieograniczona, natomiast w przypadku pozycji długiej jest ograniczona do wysokości premii opcyjnej.

Informacje o przeszkodach lub ograniczeniach dotyczących zamknięcia transakcji na instrumencie

Ograniczenie możliwości wcześniejszego zamknięcia transakcji możliwe jest w przypadku braku płynności na rynku opcji. Jednocześnie zamknięcie pozycji otwartych przez Klienta może wiązać się z koniecznością pokrycia przez Klienta powstałej w ten sposób straty.

Informacje dotyczące charakteru poszczególnych opcji oraz ryzyka, kosztów, a także potencjalnych zysków i strat z nim związanych zostały zawarte w dokumencie zawierającym kluczowe informacje (KID) dotyczącym tych opcji.

8. Warranty subskrypcyjne

Charakterystyka

Warrant subskrypcyjny - instrument finansowy uprawniający posiadacza do objęcia akcji nowej emisji spółki, w określonym terminie po ustalonej cenie (prawo pierwszeństwa nabycia akcji nowej emisji po z góry ustalonej cenie). Emisję warrantów subskrypcyjnych reguluje ustawa Kodeks Spółek Handlowych (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz.1577 z późn.zm.). Spółka Akcyjna w celu podwyższenia kapitału może wyemitować warianty subskrypcyjne, które uprawniają ich nabywcę do zapisu lub objęcia akcji tej spółki. Stroną zajmującą pozycję krótką jest tu zawsze spółka, która zapewnia wykonanie warrantu.

Podstawowe pojęcia definiujące warianty subskrypcyjne określa uchwała Walnego Zgromadzenia dotycząca emisji warrantów.

Czynniki ryzyka

- 1) Ryzyko płynności – warianty subskrypcyjne charakteryzują się niską płynnością obrotu.
- 2) Ryzyko rynkowe - ryzyko poniesienia strat w wyniku spadku kursu warrantu.
- 3) Ryzyko ceny emisyjnej akcji – w terminie wykonania warrantu cena emisyjna jest wyższa od ceny akcji na rynku.

Ryzyko dodatkowych zobowiązań

Nabycie warrantu wiąże się z dodatkowym zobowiązaniem wniesienia zapłaty za obejmowane akcje w przypadku gdy inwestor podejmie decyzję o wykonaniu warrantu.

Dźwignia finansowa

Mechanizm dźwigni finansowej wbudowany w konstrukcję warrantu nie powoduje podwyższonego ryzyka dla nabywcy warrantu. Maksymalna strata z tytułu nabycia warrantu jest równa kwocie przeznaczony na nabycie warrantów.

Zmienność ceny instrumentu

Warranty subskrypcyjne należą do grupy instrumentów o dużej zmienności notowań.

Funkcjonowanie i wynik instrumentu w różnych warunkach rynkowych, w tym w warunkach pozytywnych i negatywnych

Wpływ warunków rynkowych na instrument finansowy jak w przypadku akcji.

Wariant pozytywny – W przypadku dojścia nowej emisji do skutku i wykorzystania praw przysługujących z posiadanego warrantu, posiadacz korzysta z prawa pierwszeństwa nabycia akcji nowej emisji po ustalonej cenie.

Wariant negatywny – W przypadku nie dojścia nowej emisji do skutku lub też długotrwałych procedur prowadzących do zapisania akcji na rachunkach klientów środki finansowe klienta mogą zostać zablokowane na dłuższy okres czasu.

Informacje o przeszkodach lub ograniczeniach dotyczących zamknięcia transakcji na instrumencie

Ograniczenie możliwości wcześniejszego zamknięcia transakcji możliwe jest w przypadku braku płynności rynku dla danego warrantu subskrypcyjnego (brak aktywności transakcyjnej dla danego instrumentu), w szczególności w przypadku warrantów subskrypcyjnych nie będących przedmiotem obrotu na rynku zorganizowanym.

9. Warranty opcyjne

Charakterystyka

Warrant opcyjny – instrument finansowy, który zobowiązuje emitenta do wypłacenia właścicielowi warrantu kwoty rozliczenia lub sprzedaży instrumentu bazowego po ustalonej cenie. Emitentem warrantu opcyjnego mogą być instytucje finansowe np. banki lub domy maklerskie i opiewają one na akcje innych spółek. W terminie wykonania następuje rozliczenie pieniężne, które stanowi różnicę pomiędzy ceną rynkową akcji będącej instrumentem bazowym kontraktu a ceną wykonania warrantu. Termin ważności warrantu określono na minimum 3 miesiące.

Wyróżnia się dwa rodzaje warrantów: warrant kupna i warrant sprzedaży. Warrant kupna daje prawo jego nabywcy do rozliczenia pieniężnego w przypadku gdy cena instrumentu bazowego w dniu wygaśnięcia będzie wyższa od ceny wykonania warrantu. W przeciwnym wypadku warrant wygasa a emitent zachowuje wpłaconą przez Inwestora premię. Warrant sprzedaży daje prawo nabywcy do odpowiedniego rozliczenia pieniężnego w przypadku gdy cena wykonania warrantu jest wyższa od ceny instrumentu bazowego w dniu wygaśnięcia.

Podstawowe pojęcia:

- 1) Instrument bazowy – instrument finansowy na który wyemitowano warranty,
- 2) Cena emisyjna warrantu – cena nabycia warrantu określona przez spółkę,
- 3) Warrant kupna – uprawnia właściciela do nabycia instrumentu bazowego po ustalonej cenie lub otrzymania kwoty rozliczenia,
- 4) Warrant sprzedaży – uprawnia właściciela do zbycia instrumentu bazowego po ustalonej cenie lub otrzymania kwoty rozliczenia,
- 5) Cena wykonania - cena zbycia/nabycia instrumentu bazowego przez posiadacza warrantu,
- 6) Wykonanie warrantu – nabycie/zbycie instrumentu bazowego na warunkach określonych w emisji warrantów,
- 7) Termin wykonania warrantu (termin wygaśnięcia) - ostateczny termin nabycia/zbycia instrumentu bazowego przez posiadacza warrantów.

Czynniki ryzyka

- 1) Ryzyko płynności – warranty opcyjne charakteryzują się niską płynnością obrotu.
- 2) Ryzyko rynkowe - ryzyko poniesienia strat w wyniku spadku kursu warrantu.
- 3) Ryzyko ceny wykonania – w terminie wykonania warrantu cena wykonania warrantu kupna może być wyższa od ceny instrumentu bazowego lub cena wykonania warrantu sprzedaży może być niższa do ceny wykonania warrantu.

Dźwignia finansowa

Mechanizm dźwigni finansowej wbudowany w konstrukcję warrantu nie powoduje podwyższonego ryzyka dla nabywcy warrantu. Maksymalna strata z tytułu nabycia warrantu jest równa kwocie przeznaczanej na zakup warrantów.

Ryzyko dodatkowych zobowiązań

Posiadanie warrantu kupna w przypadku rozliczenia przez dostawę powoduje dodatkowe zobowiązanie z tytułu nabycia instrumentu bazowego.

Zmienność ceny instrumentu

Warranty opcyjne należą do grupy instrumentów o dużej zmienności notowań.

Funkcjonowanie i wynik instrumentu w różnych warunkach rynkowych, w tym w warunkach pozytywnych i negatywnych

Wpływ warunków rynkowych na instrument finansowy analogiczny jak w przypadku opcji, zarówno w wariacie pozytywnym jak i negatywnym. Główne ryzyko inwestycyjne w przypadku warrantów opcyjnych zależne jest od konstrukcji danego warrantu, w szczególności uzależnione jest od instrumentu bazowego, a tym samym występują różnice pomiędzy funkcjonowaniem poszczególnych warrantów opcyjnych.

Informacje o przeszkodach lub ograniczeniach dotyczących zamknięcia transakcji na instrumencie

Ograniczenie możliwości wcześniejszego zamknięcia transakcji jak w przypadku opcji.

Informacje dotyczące charakteru poszczególnych warrantów opcyjnych oraz ryzyka, kosztów, a także potencjalnych zysków i strat z nim związanych zostały zawarte w dokumencie zawierającym kluczowe informacje (KID) dotyczącym tych warrantów.

10. Jednostki Uczestnictwa

Charakterystyka

Jednostki uczestnictwa (JU) to tytuły współwłasności w majątku (aktywach netto) funduszu inwestycyjnego otwartego lub specjalistycznego otwartego. Nie są papierami wartościowymi. Mogą być przedmiotem transakcji wyłącznie pomiędzy funduszem a jego uczestnikiem – nie jest możliwy obrót nimi na giełdzie. Fundusz ma obowiązek sprzedania jednostek uczestnictwa każdemu, kto dokona na nie wpłaty oraz obowiązek ich odkupienia od każdego uczestnika funduszu, który tego zażąda.

Podstawowe pojęcia

- 1) Fundusz inwestycyjny otwarty (FIO) – fundusz inwestycyjny zbywający jednostki uczestnictwa, charakteryzujący się brakiem ograniczeń co do możliwości przystąpienia oraz rezygnacji z uczestnictwa. Zbywa jednostki uczestnictwa i dokonuje ich odkupienia na żądanie uczestnika. FIO zbywa i odkupuje jednostki uczestnictwa z częstotliwością określoną w statucie, nie rzadziej jednak niż raz na 7 dni. Uczestnikiem FIO może być zarówno osoba fizyczna, osoba prawna jak i jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej;
- 2) Specjalistyczny fundusz inwestycyjny otwarty (SFIO) – fundusz inwestycyjny zbywający jednostki uczestnictwa, charakteryzujący się w odróżnieniu od funduszu inwestycyjnego otwartego możliwością ograniczenia częstotliwości

- odkupywania jednostek uczestnictwa, dopuszczalnym ograniczeniem katalogu uczestników tylko do osób prawnych oraz możliwością prowadzenia polityki inwestycyjnej odpowiadającej funduszom inwestycyjnym zamkniętym;
- 3) Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych (TFI) – osoba prawna (spółka akcyjna) będąca organem funduszu inwestycyjnego, której podstawowym celem jest tworzenie funduszy, zarządzanie nimi i reprezentowanie ich wobec osób trzecich;
 - 4) Uczestnik funduszu – osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej posiadająca jednostkę uczestnictwa lub certyfikat inwestycyjny do udziału w aktywach funduszu;
 - 5) Agent Transferowy (AT) – podmiot prowadzący rejestry uczestników funduszy inwestycyjnych otwartych i specjalistycznych otwartych. W ramach wykonywania czynności związanych z prowadzeniem tego rejestru, agent transferowy dokonuje bieżącego uaktualniania salda rejestru, przyjmuje i realizuje dyspozycje uczestników funduszu, organizuje i przeprowadza obieg dokumentów i środków pieniężnych;
 - 6) Opłata dystrybucyjna (manipulacyjna) – opłata pobierana przez towarzystwo funduszy inwestycyjnych przy zbywaniu, odkupywaniu, konwersji lub zamianie jednostek uczestnictwa;
 - 7) Opłata za zarządzanie – wynagrodzenie towarzystwa funduszy inwestycyjnych za zarządzanie funduszem, uwzględnione już w cenie netto jednostki uczestnictwa lub wartości certyfikatu inwestycyjnego.

Podstawowe rodzaje ryzyka

- 1) Ryzyko rynkowe – ryzyko związane ze spadkiem wartości jednostki uczestnictwa w wyniku niekorzystnych zmian wycen aktywów funduszu;
- 2) Ryzyko płynności – ryzyko braku możliwości umorzenia/sprzedaży jednostek uczestnictwa;
- 3) Ryzyko kredytowe – ryzyko niewypłacalności emitentów instrumentów finansowych znajdujących się wśród aktywów funduszu;
- 4) Ryzyko koncentracji aktywów – ryzyko niewłaściwej dywersyfikacji aktywów funduszu;
- 5) Ryzyko wyceny aktywów funduszu – ryzyko ograniczonej możliwości dokonania aktualnej wyceny poszczególnych aktywów;
- 6) Ryzyko zmiany stóp procentowych – ryzyko uzależnienia wartości części aktywów od zmian stóp procentowych;
- 7) Ryzyko walutowe – ryzyko możliwości znacznych wahań kursu waluty, w której wyceniane są aktywa funduszu.

Dodatkowe rodzaje ryzyka

Inwestycje w jednostki uczestnictwa nie są zobowiązaniem oraz nie są gwarantowane, a jednostki uczestnictwa nie są depozytem bankowym i istnieje możliwość utraty zainwestowanego kapitału.

Wyniki inwestycyjne funduszy osiągnięte w przeszłości nie są gwarancją osiągnięcia takich samych lub podobnych wyników w przyszłości.

Wartość inwestycji (wycena jednostek uczestnictwa) może rosnąć lub maleć, a w określonych okolicznościach zbywalność jednostek uczestnictwa może być ograniczona lub wyłączona. Środki zainwestowane w jednostki uczestnictwa nie są objęte ustawowym systemem gwarantowania.

Dźwignia finansowa

W przypadku nabywania jednostek uczestnictwa za środki własne (bez korzystania z kredytu) mechanizm dźwigni finansowej nie występuje. Nabycie jednostek za środki z kredytu powoduje pojawienie się mechanizmu dźwigni finansowej i ryzyka strat przewyższającego wartość środków własnych wniesionych do funduszu.

Zmienność ceny instrumentu

Zmienność wycen jednostek uczestnictwa jest uzależniona od profilu zbywającego je funduszu. Jednostki uczestnictwa funduszy inwestujących w papiery udziałowe charakteryzują się zazwyczaj większą zmiennością wycen niż fundusze dłużne lub pieniężne.

Funkcjonowanie i wynik instrumentu w różnych warunkach rynkowych, w tym w warunkach pozytywnych i negatywnych

Wpływ warunków rynkowych na jednostki uczestnictwa zależny jest od instrumentów finansowych, w które inwestuje dany fundusz inwestycyjny i opisany został w ramach poszczególnych typów instrumentów finansowych.

Jednostki uczestnictwa to instrument finansowy, którego wartość w zależności od profilu ryzyka danego funduszu może się charakteryzować niską lub dużą zmiennością. Jednostki uczestnictwa funduszy inwestujących w papiery udziałowe charakteryzują się zazwyczaj większą zmiennością wycen niż fundusze dłużne lub pieniężne. Na wycenę portfela inwestycyjnego wpływa szereg czynników, w zależności od przyjętej przez zarządzającego strategii, spektrum inwestycyjnego itp. Wśród najbardziej istotnych czynników wymienić można ryzyko związane ze zmianą sytuacji makroekonomicznej (zmiany parametrów makroekonomicznych np. inflacji, tempa wzrostu PKB, stopy bezrobocia, poziomu walut, wysokości stóp procentowych, poziomu deficytu budżetowego itp.), ryzyko selekcji (związane z błędnymi decyzjami zarządzającego odnośnie selekcji konkretnych instrumentów do portfela, ograniczane przez dywersyfikację), alokacji (związane z błędnymi decyzjami zarządzającego odnośnie alokacji w poszczególne kategorie) czy koncentracji (związane z faktem inwestycji znacznej części aktywów funduszu w jeden instrument finansowy lub rynek).

Wariant pozytywny – W przypadku wzrostu wartości instrumentów finansowych, w które inwestuje dany fundusz inwestycyjny, następuje wzrost wartości jednostki uczestnictwa tego funduszu.

Wariant negatywny - W przypadku spadku wartości instrumentów finansowych, w które inwestuje dany fundusz inwestycyjny, następuje spadek wartości jednostki uczestnictwa tego funduszu. W przypadku nabywania jednostek uczestnictwa bez wykorzystania środków z kredytu, strata inwestora może osiągnąć wysokość wniesionego kapitału. W przypadku nabywania jednostek uczestnictwa z wykorzystaniem środków z kredytu występuje podwyższone ryzyko związane z mechanizmem dźwigni finansowej. W takiej sytuacji strata może przekroczyć zainwestowane środki własne.

Informacje o przeszkodach lub ograniczeniach dotyczących zamknięcia transakcji na instrumencie

Ograniczenia zależne od typu funduszu inwestycyjnego opisane zostały w sekcji dotyczącej podstawowych pojęć.

11. Certyfikaty inwestycyjne

Charakterystyka

Certyfikaty inwestycyjne to papiery wartościowe emitowane przez fundusze inwestycyjne zamknięte, reprezentujące prawa majątkowe uczestnika funduszu określone ustawą i statutem, w tym tytuł do udziału w aktywach funduszu inwestycyjnego zamkniętego. Wyróżnia się publiczne certyfikaty inwestycyjne – mogące być przedmiotem obrotu na giełdzie - oraz niepubliczne certyfikaty inwestycyjne, które nie są dopuszczone do tego obrotu.

Podstawowe pojęcia

- 1) Fundusz Inwestycyjny Zamknięty (FIZ) – fundusz inwestycyjny emitujący certyfikaty inwestycyjne, charakteryzujący się ograniczonym dostępem inwestorów (możliwość przystąpienia istnieje w okresie subskrypcji certyfikatów oraz w późniejszym okresie jedynie poprzez nabycie certyfikatów na rynku wtórnym) oraz ograniczoną możliwością „wyjścia”

(fundusz inwestycyjny zamknięty wykupuje certyfikaty inwestycyjne jedynie w przypadkach wskazanych w statucie). Charakteryzuje się szerokim katalogiem dopuszczalnych lokat.

- 2) Towarzystwo Funduszy Inwestycyjnych (TFI) – osoba prawna (spółka akcyjna) będąca organem funduszu inwestycyjnego, której podstawowym celem jest tworzenie funduszy, zarządzanie nimi i reprezentowanie ich wobec osób trzecich;
- 3) Uczestnik funduszu – osoba fizyczna, osoba prawna lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej posiadająca tytuł prawny (jednostkę uczestnictwa lub certyfikat inwestycyjny) do udziału w aktywach funduszu;
- 4) Opłata za zarządzanie – wynagrodzenie towarzystwa funduszy inwestycyjnych za zarządzanie funduszem, uwzględnione już w cenie netto jednostki uczestnictwa lub wartości certyfikatu inwestycyjnego;
- 5) Opłata za wydanie certyfikatów – opłata pobierana podczas subskrypcji certyfikatów inwestycyjnych funduszu inwestycyjnego zamkniętego;
- 6) Opłata za wykup certyfikatów – opłata pobierana za nabycie przez fundusz certyfikatów inwestycyjnych od jego uczestnika.

Podstawowe rodzaje ryzyka

- 1) Ryzyko rynkowe – ryzyko związane ze spadkiem wartości jednostki uczestnictwa w wyniku niekorzystnych zmian wycen aktywów funduszu;
- 2) Ryzyko płynności – ryzyko braku możliwości umorzenia/sprzedaży certyfikatów inwestycyjnych, istotne w szczególności w przypadku certyfikatów inwestycyjnych nie będących przedmiotem obrotu na rynku zorganizowanym;
- 3) Ryzyko kredytowe – ryzyko niewypłacalności emitentów instrumentów finansowych znajdujących się wśród aktywów funduszu;
- 4) Ryzyko koncentracji aktywów – ryzyko niewłaściwej dywersyfikacji aktywów funduszu;
- 5) Ryzyko wyceny aktywów funduszu – ryzyko ograniczonej możliwości dokonania aktualnej wyceny poszczególnych aktywów;
- 6) Ryzyko zmiany stóp procentowych – ryzyko uzależnienia wartości części aktywów od zmian stóp procentowych;
- 7) Ryzyko walutowe – ryzyko możliwości znacznych wahań kursu waluty, w której wyceniane są aktywa funduszu.

Dźwignia finansowa

Fundusze inwestycyjne zamknięte mogą dokonywać lokat w wiele rodzajów instrumentów finansowych, w tym instrumenty z dźwignią finansową. Inwestor nabywający certyfikaty za środki własne może być zatem pośrednio narażony na mechanizm dźwigni finansowej, chociaż w takim przypadku strata inwestora jest ograniczona do wartości pierwotnej inwestycji (ceny nabycia certyfikatów). W przypadku nabycia certyfikatów za środki z kredytu występuje również bezpośredni mechanizm dźwigni finansowej - strata inwestora może przekroczyć wartość pierwotnej inwestycji.

Zmienność ceny instrumentu

Z uwagi na zazwyczaj ograniczoną płynność certyfikatów w obrocie zorganizowanym, np. na giełdzie (liczba certyfikatów znacznie mniejsza niż w przypadku popularnych akcji) oraz szeroki wachlarz instrumentów, w które FIZ dokonuje lokat, kursy certyfikatów inwestycyjnych mogą charakteryzować się znaczną zmiennością notowań.

Funkcjonowanie i wynik instrumentu w różnych warunkach rynkowych, w tym w warunkach pozytywnych i negatywnych

Wpływ warunków rynkowych na certyfikaty inwestycyjne zależy od aktywów, w które inwestuje dany fundusz inwestycyjny, a w przypadku inwestowania w instrumenty finansowe opisany został w ramach poszczególnych typów instrumentów finansowych.

Certyfikat inwestycyjny to instrument finansowy, którego wartość w zależności od profilu ryzyka danego funduszu może się charakteryzować niską lub dużą zmiennością. Certyfikaty inwestycyjne funduszy inwestujących w papiery udziałowe charakteryzują się zazwyczaj większą zmiennością wycen niż fundusze dłużne lub pieniężne. Z uwagi na zazwyczaj ograniczoną płynność certyfikatów w obrocie giełdowym (liczba certyfikatów znacznie mniejsza niż w przypadku popularnych akcji) oraz szerszy niż w przypadku jednostek uczestnictwa wachlarz instrumentów, w które FIZ dokonuje lokat powodują, że zmienność instrumentu może być znaczna. Na wycenę portfela inwestycyjnego wpływa szereg czynników, w zależności od przyjętej przez zarządzającego strategii, spektrum inwestycyjnego itp. Wśród najbardziej istotnych czynników wymienić można ryzyko związane ze zmianą sytuacji makroekonomicznej (zmiany parametrów makroekonomicznych np. inflacji, tempa wzrostu PKB, stopy bezrobocia, poziomu walut, wysokości stóp procentowych, poziomu deficytu budżetowego itp.), ryzyko selekcji (związane z błędnymi decyzjami zarządzającego odnośnie selekcji konkretnych instrumentów do portfela, ograniczane przez dywersyfikację), alokacji (związane z błędnymi decyzjami zarządzającego odnośnie alokacji w poszczególne kategorie) czy koncentracji (związane z faktem inwestycji znacznej części aktywów funduszu w jeden instrument finansowy lub rynek, limity koncentracji dla zamkniętych funduszy inwestycyjnych umieszczone są w ustawie o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi). Polityka inwestycyjna dla danego FIZ została określona w statucie danego FIZ.

Wariant pozytywny – W przypadku wzrostu wartości aktywów, w które inwestuje FIZ, następuje wzrost wartości certyfikatu inwestycyjnego.

Wariant negatywny - W przypadku spadku wartości aktywów, w które inwestuje FIZ, następuje spadek wartości certyfikatu inwestycyjnego. W przypadku nabywania certyfikatów bez wykorzystania środków z kredytu, strata inwestora może osiągnąć wysokość wniesionego kapitału. W przypadku nabywania certyfikatów z wykorzystaniem środków z kredytu występuje podwyższone ryzyko związane z mechanizmem dźwigni finansowej. W takiej sytuacji strata może przekroczyć zainwestowane środki własne. W odniesieniu do certyfikatów inwestycyjnych występują ograniczenia możliwości ich wykupu, w szczególności określone w statucie danego FIZ, w tym ograniczenia co do liczby certyfikatów i terminów w jakich może nastąpić ich wykup, jak też ograniczona możliwość zbycia certyfikatów inwestycyjnych na rynku wtórnym, w szczególności w przypadku certyfikatów inwestycyjnych nie będących przedmiotem obrotu na rynku zorganizowanym, co może powodować, iż środki finansowe klienta mogą zostać zablokowane na dłuższy okres czasu.

Informacje o przeszkodach lub ograniczeniach dotyczących zamknięcia transakcji na instrumencie

Ograniczona możliwość wykupu certyfikatów inwestycyjnych określona przez dany fundusz inwestycyjny zamknięty, w tym ograniczenia co do liczby certyfikatów i terminów w jakich może nastąpić ich wykup, jak też ograniczona możliwość zbycia certyfikatów inwestycyjnych na rynku wtórnym, w szczególności w przypadku certyfikatów inwestycyjnych nie będących przedmiotem obrotu na rynku zorganizowanym.

Informacje dotyczące charakteru poszczególnych certyfikatów inwestycyjnych oraz ryzyka, kosztów, a także potencjalnych zysków i strat z nim związanych zostały zawarte w dokumencie zawierającym kluczowe informacje (KID) dotyczącym tych certyfikatów.

12. ETF

Charakterystyka

ETF to tytuł uczestnictwa funduszu typu ETF (ang. Exchange Traded Fund - fundusz notowany na giełdzie). ETF to otwarty fundusz inwestycyjny notowany na giełdzie na takich samych zasadach jak akcje, którego zadaniem jest odzwierciedlanie zachowania się danego indeksu giełdowego. Jego funkcjonowanie jest regulowane, tak jak innych funduszy inwestycyjnych, dyrektywami unijnymi i regulacjami krajowymi. Charakteryzuje się on możliwością stałej (codziennej) kreacji i umarzania jednostek.

Podstawowe rodzaje ryzyka

- 1) Ryzyko rynkowe – wynika ono z faktu, iż ceny pojedynczych instrumentów o charakterze właścicielskim (akcji lub kwitów depozytowych spółek) notowanych na rynku giełdowym zależą od stanu koniunktury na całym rynku,
- 2) Ryzyko makroekonomiczne – jest zależne od kształtowania się podstawowych wskaźników makroekonomicznych (np. produkcji przemysłowej, inwestycji, eksportu i importu, inflacji, bezrobocia) określających konkurencyjność gospodarki danego kraju lub regionu w skali globalnej. Niekorzystne tendencje w kształtowaniu się tych wskaźników, bądź tylko obawy odnośnie ich wartości w przyszłości, mogą spowodować wycofanie się głównie zagranicznych instytucji finansowych z lokalnego rynku kapitałowego, a tym samym doprowadzić do spadku cen akcji na giełdzie,
- 3) Ryzyko błędu naśladowania – choć celem funduszu ETF jest jak najwierniejsze odwzorowanie zachowania określonego indeksu (przed uwzględnieniem różnego rodzaju opłat i kosztów, za wyjątkiem kosztów zarządzania), w praktyce zawsze występują różnice (zwykle stosunkowo niewielkie) pomiędzy stopą zwrotu funduszu ETF a stopą zwrotu replikowanego indeksu,
- 4) Ryzyko występowania znacznej różnicy pomiędzy wartością tytułu uczestnictwa funduszu ETF ustaloną w obrocie na rynku regulowanym a wartością tytułu wynikającą z podzielenia wartości aktywów netto funduszu przez liczbę tytułów,
- 5) Ryzyka wystąpienia szczególnych okoliczności:
 - a) ryzyko likwidacji - zgodnie z obowiązującym prawem fundusz ETF może ulec likwidacji - może to być wynikiem wystąpienia okoliczności zapisanych w przepisach prawnych lub może być rezultatem decyzji emitenta;
 - b) ryzyko zmiany polityki inwestycyjnej - fundusz ETF może w trakcie swojej działalności zmienić realizowaną politykę inwestycyjną;
 - c) ryzyko usunięcia funduszu ETF z giełdy - fundusz może zostać wycofany z obrotu giełdowego, co znacząco utrudniłoby handel tym instrumentem finansowym.
- 6) Ryzyko walutowe:
 - a) wynikające z różnicy, jaka może wystąpić pomiędzy oficjalną walutą funduszu ETF (czyli walutą, w jakiej inwestuje on środki finansowe i w jakiej określana jest wartość jego tytułów uczestnictwa), a walutą obrotu (czyli walutą, w jakiej tytuły uczestnictwa funduszu są przedmiotem obrotu na rynku giełdowym) tzw. ryzyko kursowe,
 - b) w przypadku ETF-ów inwestujących w papiery wartościowe denominowane w różnych walutach dodatkowo występuje ryzyko walutowe dla określonych papierów wartościowych.

W przypadku ETF nabywanych w zagranicznych miejscach wykonania zleceń istnieją dodatkowe czynniki ryzyka, do których w szczególności należy zaliczyć:

- 1) ryzyko wahan waluty, w której notowane są ETF w stosunku do złotego,
- 2) ryzyko posiadania ograniczonego (opóźnionego) dostępu do informacji,
- 3) ryzyko prawne związane z emisją i posiadaniem ETF na podstawie innych reżimów prawnych niż polski.

Dźwignia finansowa

W przypadku nabywania ETF z wykorzystaniem środków z kredytu występuje podwyższone ryzyko związane z mechanizmem dźwigni finansowej. W takiej sytuacji strata może przekroczyć zainwestowane środki własne. Ponadto powstają zobowiązania finansowe z tytułu kredytu (odsetki, kapitał). Konstrukcja instrumentu może uwzględniać dźwignię wbudowaną w sam instrument, niezwiązaną z wysokością wnoszonego depozytu, a jedynie samą podwyższoną zmiennością instrumentu ETF w stosunku do instrumentu (koszyka) bazowego.

Zmienność cen instrumentu

Tytuł uczestnictwa funduszy ETF to instrument finansowy, który zachowuje stosunkowo wysoką płynność.

Funkcjonowanie i wynik instrumentu w różnych warunkach rynkowych, w tym w warunkach pozytywnych i negatywnych

Główny wpływ na ryzyko inwestycyjne związane z ETF ma zmienność ceny instrumentów wchodzących w skład struktury danego ETF, a tym samym wpływ warunków rynkowych w przypadku ETF jest analogiczny jak w przypadku tych instrumentów, zarówno w zarówno w wariancie pozytywnym jak i negatywnym.

ETF to instrument finansowy, którego notowania podobnie jak w przypadku instrumentów bazowych typu akcje, indeksy, waluty mogą się charakteryzować dużą zmiennością. Ponadto w przypadku niektórych ETF, mechanizm dźwigni finansowej zwiększa zmienność notowań w punktu widzenia inwestora. Wśród najbardziej istotnych wymienić można ryzyko związane ze zmianą sytuacji makroekonomicznej (zmiany parametrów makroekonomicznych np. inflacji, tempa wzrostu PKB, stopy bezrobocia, poziomu walut, wysokości stóp procentowych, poziomu deficytu budżetowego itp.).

Informacje o przeszkodach lub ograniczeniach dotyczących zamknięcia transakcji na instrumencie

Ograniczenie możliwości wcześniejszego zamknięcia transakcji możliwe jest w przypadku braku płynności rynku ETF.

Informacje dotyczące charakteru poszczególnych ETF oraz ryzyka, kosztów, a także potencjalnych zysków i strat z nim związanych zostały zawarte w dokumencie zawierającym kluczowe (KID) informacje dotyczącym tych ETF.

13. Produkt strukturyzowane

Charakterystyka

Produkt strukturyzowany - to instrument finansowy oparty na strategii inwestowania w instrumenty wolne od ryzyka (obligacje skarbowe, depozyty) i instrumenty obciążone ryzykiem (akcje, derywaty). Powstaje w wyniku złożenia instrumentów o różnym poziomie ryzyka, które tworzą jego strukturę. Produkty strukturyzowane to instrumenty finansowe, których cena jest uzależniona od wartości określonego wskaźnika rynkowego (np. kursu akcji lub koszyków akcji, wartości indeksów giełdowych, kursów walut). Są emitowane przez instytucje finansowe, najczęściej banki lub domy maklerskie. Emitent produktu strukturyzowanego zobowiązuje się w stosunku do nabywcy (inwestora), że w terminie wykupu instrumentu wypłaci mu kwotę rozliczenia kalkulowaną wg określonego wzoru. Formuła określająca zasady wypłaty ułatwia posiadaczom takich instrumentów śledzenie bieżącej wartości danego instrumentu. W zależności od konstrukcji instrumentu możemy wyróżnić dwa podstawowe rodzaje produktów strukturyzowanych:

- 1) **Produkty gwarantujące wyłącznie ochronę pierwotnie zainwestowanej kwoty** - dają inwestorowi określony udział w zyskach, jakie generuje wbudowany w produkt wskaźnik rynkowy i jednocześnie gwarantują zwrotu zainwestowanego kapitału bez odsetek (inwestor nie poniesie straty pierwotnie zainwestowanej kwoty).

- 2) **Produkty nie gwarantujące pełnej ochrony pierwotnie zainwestowanej kwoty** - instrumenty ryzykowne, gdyż większy jest udział inwestora zarówno w zyskach, jak i w stratach generowanych przez produkt wbudowany.

Produkty strukturyzowane możemy również podzielić w zależności od terminu ich wykupu na krótko-, średnio i długoterminowe.

Podstawowe pojęcia

- Emitent (Animator) – instytucja, która stworzyła i wyemitowała dany produkt,
- Dystrybutor - Instytucja oferująca produkt Inwestorom,
- Minimalna kwota inwestycji – minimalna kwota jaką można przeznaczyć na inwestycje,
- Czas trwania inwestycji – termin do wykupu produktu przez Emitenta,
- Ochrona kapitału - gwarantowana przez emitenta wielkość zwrotu zainwestowanego kapitału (max 100%),
- Współczynnik partycypacji – udział inwestora w zyskach z inwestycji.

Czynniki ryzyka

- Ryzyko rynkowe – ryzyko związane ze spadkiem wartości aktywów tworzących ryzykowną część produktu.
- Ryzyko płynności – ryzyko braku możliwości sprzedaży na rynku lub odkupienia przez fundusz.
- Ryzyko kredytowe – ryzyko niewypłacalności emitenta produktu.

Dźwignia finansowa

Wpływ dźwigni finansowej na zyski/straty z inwestycji w produkty strukturyzowane jest uzależniony od udziału i rodzaju derywatów składających się na część produktu obciążoną ryzykiem. Im wyższy udział derywatów tym większe ryzyko poniesienia straty.

Zmienność ceny instrumentu

Produkty strukturyzowane w postaci papierów wartościowych notowanych na rynkach kapitałowych z reguły cechują się ograniczoną płynnością i dużą zmiennością notowań.

Funkcjonowanie i wynik instrumentu w różnych warunkach rynkowych, w tym w warunkach pozytywnych i negatywnych

Wpływ warunków rynkowych na instrument finansowy zależy od struktury produktu i jest analogiczny do produktów, na których dany instrument strukturyzowany został zbudowany, zarówno w warunkach pozytywnych jak i negatywnych.

Produkt strukturyzowany to instrument finansowy, którego notowania podobnie jak w przypadku instrumentów bazowych typu akcje, indeksy, waluty mogą się charakteryzować dużą zmiennością. Ponadto w przypadku niektórych produktów strukturyzowanych, mechanizm dźwigni finansowej zwiększa zmienność notowań z punktu widzenia inwestora. Wśród najbardziej istotnych wymienić można ryzyko związane ze zmianą sytuacji makroekonomicznej (zmiany parametrów makroekonomicznych np. inflacji, tempa wzrostu PKB, stopy bezrobocia, poziomu walut, wysokości stóp procentowych, poziomu deficytu budżetowego itp.).

Informacje o przeszkodach lub ograniczeniach dotyczących zamknięcia transakcji na instrumencie

Ograniczenia dotyczące wcześniejszego zamknięcia transakcji określone są indywidualnie dla każdego produktu strukturyzowanego.

Informacje dotyczące charakteru poszczególnych produktów strukturyzowanych oraz ryzyka, kosztów, a także potencjalnych zysków i strat z nim związanych zostały zawarte w dokumencie zawierającym kluczowe informacje (KID) dotyczącym tych produktów.

14. ADR/GDR

Charakterystyka

ADR (American Depository Receipts) – amerykańskie kwity depozytowe, które są emitowane przez amerykańskie instytucje finansowe w celu umożliwienia inwestorom amerykańskim inwestowania kapitału w akcje spółek zagranicznych.

GDR (Global Depository Receipts) - globalne kwity depozytowe. Certyfikat wystawiany przez instytucje finansową w celu poświadczenia akcji złożonych w depozycie banku - emitenta certyfikatu.

Kwit depozytowy jest papierem wartościowym inkorporującym prawo własności do jednej lub wielu akcji spółki, która podlega zdeponowaniu. Kwity te są emitowane i stanowią przedmiot obrotu na zagranicznych rynkach kapitałowych. Jest to zbywalny dokument reprezentujący prawo własności papierów wartościowych, w szczególności akcji, ale też obligacji przedsiębiorstw i obligacji skarbowych, dopuszczonych do publicznego obrotu na zagranicznym rynku kapitałowym. Kwity depozytowe są emitowane przez bank będący depozytariuszem tych papierów wartościowych. Kwity depozytowe mogą być wystawiane jako amerykańskie kwity depozytowe ADR lub globalne kwity depozytowe GDR. ADR są wystawiane i notowane w USD.

Kwity ADR są podporządkowane regułom rynku amerykańskiego, a GDR regułom rynków innych krajów. Ze względu na rodzaj emisji wyróżniamy emisję niesponsorowaną i sponsorowaną. Pierwsza odbywa się bez udziału remitenta akcji, a jej mechanizm polega na tym, że inwestor zagraniczny np. bank inwestycyjny, kupuje określony pakiet akcji danej spółki na rynku lokalnym. Akcje te są następnie składane w banku depozytowym, który na tej podstawie emituje kwity depozytowe, z których każdy odzwierciedla prawo do jednej lub kilku zdeponowanych akcji emitującej je spółki. Kwit ten staje się prawomocnym papierem wartościowym na rynku innego kraju. Wyemitowane przez bank depozytowy w emisji niesponsorowanej kwity depozytowe są przekazywane inwestorowi deponującemu akcje, który może je następnie odsprzedać innym inwestorom. Bardziej popularne są emisje sponsorowane. Odbywają się one na podstawie formalnej umowy, którą spółka-emitent zawiera z bankiem depozytowym, w którym kwity depozytowe mają być emitowane. Z inicjatywą emisji sponsorowanej wychodzi zwykle spółka emitująca akcje, która wspólnie z bankiem depozytowym ustala sposób przeprowadzenia emisji oraz jej strukturę.

Czynniki ryzyka

Czynniki ryzyka są tożsame z czynnikami ryzyka związanymi z akcjami. Dodatkowym ryzykiem jest ryzyko prawne związane z tym, że kwity depozytowe emitowane są na podstawie innych krajowych reżimów prawnych.

Dźwignia finansowa

Konstrukcja instrumentu nie zawiera dźwigni finansowej.

Zmienność cen instrumentu

Czynniki determinujące zmienność ADR/GDR są tożsame z czynnikami determinującymi zmienność akcji.

Funkcjonowanie i wynik instrumentu w różnych warunkach rynkowych, w tym w warunkach pozytywnych i negatywnych

Wpływ warunków rynkowych w przypadku ADR/GDR jest analogiczny jak w przypadku akcji, zarówno w warunkach pozytywnych jak i negatywnych.

ADR/GDR to instrument finansowy, którego notowania podobnie jak w przypadku akcji mogą się charakteryzować dużą zmiennością. Dodatkowym ryzykiem jest ryzyko prawne związane z tym, że kwity depozytowe emitowane są na podstawie innych krajowych reżimów prawnych. Na cenę instrumentu, podobnie jak w przypadku akcji, wpływa szereg czynników. Wśród najbardziej istotnych wymienić można zmiany sytuacji w samej spółce (związane z jej wynikami finansowymi, sytuacją w danej

branży, konkurencją, dźwignią finansową), ryzyko związane ze zmianą sytuacji makroekonomicznej (zmiany parametrów makroekonomicznych np. inflacji, tempa wzrostu PKB, stopy bezrobocia, poziomu walut, wysokości stóp procentowych, poziomu deficytu budżetowego itp.).

Informacje o przeszkodach lub ograniczeniach dotyczących zamknięcia transakcji na instrumencie

Ograniczenie możliwości wcześniejszego zamknięcia transakcji możliwe jest w przypadku braku płynności rynku.

Dokument z dnia 14 marca 2018 r.